Bente Kristiansen er skrivekonsulent ved Akademisk Skrivecenter, Københavns Universitet og ph.d. fra Institut for Kommunikation, Virksomhed og Informationsteknologier, Roskilde Universitet 2007.
E-mail: bentek@hum.ku.dk

Bente Kristiansen:

Når medierne taler med én stemme

Forsømte deliberative potentialer i en nyhedsdækning

Nyhedsmediernes dækning i december 2004 af den danske rapport om PISA-undersøgelsen vedrørende danske skoleelevers præstationer var massiv. Med baggrund i en analyse af den omfattende, men ganske ensartede mediedækning peger artiklen på, hvordan en konkret journalistisk praksis kolliderer med det deliberative demokrati-ideal, hvor den samfundsmæssige samtale betragtes som væsentlig. Ensartethed i mediedækninger kan forklares ud fra teoridannelser om medierne som selvstændig politisk institution. Men hvor disse teorier kan pege på demokratiske landvindinger ved mediernes selvstændighed, viser denne analyse, hvordan en konkret journalistisk praksis kolliderer med retoriske og deliberative demokratiske idealer.

Forholdet mellem medier og demokrati er en central diskussion i medieforskningen. Empiriske undersøgelser har gennem tiderne peget på såvel positive som negative relationer mellem demokrati og medier. Der kan sågar ses en tendens til henholdsvis "demokrati-optimistiske" og "demokrati-pessimistiske" undersøgelser.[1] At vurderingerne falder så forskelligt ud, hænger bl.a. sammen med, at empiriske undersøgelser fokuserer på enkelte tendenser i den massemedierede

1 Philips, Louise og Schrøder, Kim. *Sådan taler medier og borgere om politik - En diskursanalytisk undersøgelse af politik i det medialiserede samfund.* Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2004.

kommunikation, og ofte vil der jo både være positive og negative demokratiske tendenser sideløbende i mediernes praksis. Desuden er demokratiske idealer ikke noget entydigt begreb, så det er af afgørende betydning for vurderingerne, hvilken demokratiforståelse der ligger til grund. Endelig bunder demokratiske idealer i relativt abstrakt politisk filosofi, og diskussionerne om mediernes demokratiske bidrag kan nemt blive spekulative og fjerne fra den konkrete journalistiske praksis.

I denne artikel vil jeg redegøre for en analyse af en konkret mediedækning, nemlig mediernes dækning af PISA-undersøgelsen 2003 om den danske folkeskole. Hensigten er at diskutere, hvordan denne mediedækning kan betragtes som et bidrag til det deliberative demokrati. Jeg viser her, hvordan retoriske begreber kan åbne for diskussion af de konkrete journalistiske produkter og deres deliberative potentialer.[2]

Spørgsmål om hvordan mediedækningen kan betragtes som et bidrag til det deliberative demokrati er relevant i det omfang, den massemedierede kommunikation anses for at have en funktion i forhold til offentlighed og demokratisk samtale. Teoridannelser om mediernes dagsordensættende funktion peger på, at der er sammenhæng mellem mediedagsordenen og den politiske dagsorden.[3] Der er på ingen måde tale om en entydig kausal sammenhæng, sådan at fx mediernes dagsorden bliver den politisk vedtagne. Kompleksiteten i samspillene mellem mediedagsordenen og den politiske dagsorden er bl.a. beskrevet af Anker Brink Lund i hans bidrag til Magtudredningen.[4] Artiklen her forholder sig ikke til kompleksiteten i dette samspil, men bygger på præmissen om at indholdet i en given mediedækning er af stor politisk betydning.

Demokratiske og retoriske idealer for kommunikation

En af forudsætningerne for at diskutere medier og demokrati er en præcisering af demokrati-begrebet. To demokratiforståelser præger især den danske tradition. Den ene er en deliberativ samtaleorienteret, og den anden er en liberal forhandlingsorienteret. Politologen, Erik Albæk, der har bidraget til Magtudredningen, skelner ganske enkelt mellem samtaledemokrati og forhandlingsdemokrati.[5] Albæk refererer til diskussionen i Danmark i efterkrigsårene mellem Hal Koch og Alf Ross. Hal Koch[6] argumenterede for, at samtalen er det essentielle i demokratiet, mens Alf Ross[7] argumenterede for, at der kan være uenigheder, som ikke kan afgøres af fornuftsmæssige argumenter, men bunder i forskellige interesser og forskellige vurde-

2 Se Hauser og Benoit-Barne, 2002, for en udfoldet diskussion af en retorisk inspireret model af deliberativt demokrati.

3 McCombs, Maxwell. *Setting the agenda – the mass media and public opinion*. Cambridge: Polity Press, 2004.

4 Lund, Anker Brink. *Den redigerende magt – nyhedsinstitutionens politiske indflydelse*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2002.

5 Albæk, Erik. *Eksperter kan være gode nok, men …Om fagkundskabens vilkår i dansk politik*. Aarhus, Aarhus Universitetsforlag, 2004.

6 Koch, Hal. *Hvad er demokrati?* København: Gyldendal, 2005, 5. udgave, 4. oplag.

7 Ross, Alf. *Hvorfor demokrati?* København: Nyt Nordisk Forlag, 1999, 2. udgave, 2. oplag.

ringer. Albæks pointe er, at begge disse synspunkter er repræsenteret i aktuel dansk, demokratisk praksis: Man både samtaler og forhandler.

Politologen Jørn Loftager påpeger i sit bidrag til *Magtudredningen*,[8] at demokrati og politik i praksis selvfølgelig handler om interessevaretagelse, men at demokratiet også fungerer som en problemløsningsaktivitet i forhold til fælles problemer.[9] Han mener, at den demokratiske praksis, vi har i Danmark, er stærkt præget af den deliberative demokratiforståelse, hvor samtale anses for demokratiets egentlige kerne. Det væsentlige i en deliberativ demokratisk praksis er for Loftager: "… anerkendelse af og forpligtelse til at lade sig overbevise af det bedre argument og dermed i givet fald at ændre standpunkt."[10]

Loftager og Albæk peger altså begge på, at dansk demokrati er præget af såvel deliberative og samtaleorienterede idealer som liberale og forhandlingsorienterede. Anker Brink Lund og Maja Horst har ligeledes beskrevet, hvordan konkrete debatter i offentligheden rummer elementer af begge forståelser.[11] Men selvom de eksisterer side om side, og begge idealer er dybt forankrede i dansk praksis, har de meget forskellige konsekvenser for forståelsen af den ideelle samfundsmæssige kommunikation. Her er udgangspunktet altså at forståelsen af, hvad demokrati er, har konsekvenser for, hvordan den samfundsmæssige kommunikation ideelt set fungerer.[12] I en vurdering af hvordan en given journalistisk praksis demokratisk set fungerer, er det derfor afgørende at præcisere, hvilket demokratisk ideal der vurderes i forhold til.

Forhandlingsdemokratiet bygger på liberale demokratiske idealer, og den politiske filosofi i den liberale demokrati-forståelse sætter individets frihed højest. Den demokratiske proces forstås som en aggregeringsproces, hvor politik handler om at finde kompromisser mellem individernes konkurrerende interesser. Konkurrence mellem interessegrupper opfattes som en nødvendig, regulerende faktor i demokratiet,[13] og interessevaretagelse er derfor en væsentlig aktivitet i offentligheden. Politik forstås som en proces, hvor aktørerne presser myndighederne for at sikre sig mest muligt af de resurser, der er til rådighed. Legitimiteten af beslutningerne sikres ved formelle procedurer, afstemninger og valg. Det ligger altså i liberalismen, at medierne bør fungere som en platform for politikere og interessegrupper, hvorudfra de kan vinde tilslutning til deres synspunkter.

Et liberalt demokrati-ideal har desuden fokus på individets frihed og ser offentligheden og medierne som en kritisk instans, der kan støtte borgerne i forhold til den statslige magtinstans. Derfor vil et liberalt demokratisyn også lægge vægt på

8 Loftager, Jørn. *Politisk offentlighed og demokrati i Danmark*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2004.
9 Ibid, side 34.
10 Ibid, side 42.
11 Lund, Anker Brink og Horst, Maja. *Den offentlige debat – mål, middel eller mantra*. København: Fremad, 1999.
12 For en diskussion af sammenhænge mellem demokratiopfattelser og forståelser af mediernes funktioner, se fx Scammel, Margaret og Semetko, Holli (red.). *The Media, Journalism and Democracy*. Aldershot: Ashgate/Datmouth Publishing Company, 2000. Strömbäck, Jesper. "In Search of a Standard: Four models of democracy and their normative implications for journalism." I: *Journalism Studies*, Vol. 6, no. 3, side 331-345, 2005.
13 Held, David. *Models of Democracy*, 2nd ed. Cambridge: Polity Press, 2003, side 99.

medierne som en kritisk instans, som en 'vagthund', der varetager borgernes rettigheder i forhold til staten/magthaverne.[14]

Et deliberativt demokratisyn vil derimod lægge vægt på, at medierne bør sikre dialog i et bredt spektrum af synspunkter og give borgerne mulighed for at lære og involveres i den politiske proces. I forlængelse af et deliberativt demokratisyn formulerer Habermas et bud på mediernes kommunikative funktion i "Facts and Norms".[15] Her beskriver han offentligheden som et varslingssystem med sensorer vidt forgrenet i samfundet, et varslingssystem, der peger på samfundsmæssige problemer. I et demokratiteoretisk perspektiv, mener Habermas, skal offentligheden ikke kun pege på problemer, men også tematisere dem på en måde som gør det muligt at gå videre med en politisk problemløsning. Offentlig debat kan derfor opfattes som en opdagelseskontekst, hvor sociale problemer identificeres og fortolkes med nyskabende og opmærksomhedsskabende meningsdannelsesprocesser.

I den deliberative demokratiforståelse ligger en målsætning om at skabe et forpligtende fællesskab om beslutninger og om at belyse og afprøve argumenter. Heri ligger andre krav til den samfundsmæssige kommunikation end i den liberale demokratiforståelse, som snarere sigter på at skabe en platform for interessevaretagelse.

Et bud på hvilke kommunikative krav der ligger i den deliberative demokratiforståelse, kommer fra den amerikanske demokratiforsker, Joshua Cohen, der beskriver sin idé om deliberation sådan:

> It comes from the idea of democracy that power is supposed to belong to everybody. Well, one interpretation of it is that everyone has equal vote. But there is another interpretation of the idea which is that the power of all of us is used in a certain way. What I owe to you – because it's going to be used in your name too – what I owe to you is some explanation of why that is the right thing to do. That's what *my* conception of what the idea of deliberative democracy is really about….It's some kind of common reason about why the power of everybody is being used in a certain way. It is not that you expect everybody to agree, I don't think you can really expect there to be consensus, but I think you want there to be something more at the end of the day than: Ah, I won, you lost. We took a vote, too bad for you.[16]

For Joshua Cohen handler deliberation altså om at forstå og acceptere argumentation, som man er uenig i. Man må bøje sig – ikke nødvendigvis for flertallet, heller ikke nødvendigvis for det bedre argument – men i bevidsthed om at andre har hørt og forstået ens synspunkter, selvom de ikke deler dem. Den demokratiske indflydelse ligger således ifølge Cohen i at blive hørt og forstået – ikke i at "få ret".

Idealer for kommunikation i et deliberativt demokrati har meget til fælles med retorikken.[17] I en retorisk kontekst formulerer Christian Kock på baggrund af Ari-

14 Curran, James. *Media and Power*. New York: Routledge, 2002.
15 Habermas, Jürgen. *Between Facts and Norms*. Cambridge: Polity Press, 1996, side 362.
16 Fra eget interview med Joshua Cohen, MIT, maj 2004.
17 Begreber som *Public Journalism* (Jay Rosen), *borgerjournalistik* og *aktionsjournalistik* (Peter Bro) er praktiske journalistiske forsøg på at omsætte deliberative idealer til en journalistisk

stoteles, at det er retorikkens opgave at "sætte os i stand til at mønstre de overbevisende momenter i ethvert givet stof."[18] Kock præciserer indholdet i denne kunst med det retoriske begreb controversia, dvs. kunsten at finde de bedste argumenter både for og imod et synspunkt. Kock anser avisen for at være det medie, hvor denne retoriske kunnen først og fremmest kan udfolde sig.[19]

I artiklen "Kan man opstille adfærdsregler for offentlig debat?"[20] anvender Kock retoriske begreber som udgangspunkt for at analysere og vurdere konkrete eksempler på massemedieret kommunikation. Kock ønsker at slå til lyd for "at vi har brug for adfærdsregler for offentlig debat."[21] Præmissen for dette behov er, pointerer han, at den offentlige debat tjener fællesskabets og samfundets interesser, fx at den offentlige debat er vigtig for den måde, demokratiet fungerer på.

Kock giver et konkret bud på, hvad et deliberativt ideal kan betyde for normer for kommunikation i offentligheden. Gennem retoriske analyser af eksempler på offentlig debat, viser han, hvordan deliberative idealer netop ikke tilgodeses. Offentlig debat skal, mener Kock med henvisning til Aristoteles, tjene til at belyse de relevante argumenter i en sag.[22] Han opstiller en række eksempler på, hvordan offentlig debat har vildledt mere end oplyst en sag. Det sker bl.a. gennem brugen af "stråmænd", hvor man tillægger folk standpunkter, de ikke har udtrykt.

I såvel deliberativ som retorisk kontekst kan man således, lidt forenklet, tale om et kommunikativt ideal, hvor flere synspunkter og synsvinkler mødes – med det formål at udvikle nye, mere nuancerede synspunkter. Og i den retoriske kontekst bliver det muligt at analysere, hvordan konkrete kommunikationer tilgodeser sådanne kommunikative idealer.

Karakteristik af en mediedækning

Den konkrete mediedækning, jeg her skal beskrive og diskutere, er PISA-undersøgelsen 2003. Netop denne mediedækning har jeg undersøgt i min ph.d.-afhandling,[23] både i en kvantitativ indholdsanalyse og i en kvalitativ undersøgelse af forståelsesrammer. PISA-undersøgelsen 2003 er den anden af i alt tre undersøgelser, som er bestilt af OECD. Undersøgelsernes formål er at kunne foretage internationale sammenligninger af skoleelevers præstationer på en række områder.

Ved det pressemøde, hvor PISA 2003 blev offentliggjort, lancerede regeringen både PISA 2003 og en handlingsplan for folkeskolen. Handlingsplanen indebar et

praksis. For en problematisering af det deliberative indhold i public journalism, se Eide, Martin, 2004.

18 Kock, Christian (red.). *Forstå verden.* København: Forlaget Samfundslitteratur, 2002, side 52.

19 Ibid, side 51-52.

20 Kock, Christian. "Kan man opstille adfærdsregler for offentlig debat?" i: *MedieKultur* nr. 44, 2008.

21 Ibid, side 58.

22 Ibid, side 63.

23 Kristiansen, Bente. *Forskningsbaseret viden i massemedierne – et bidrag til demokratiet? En analyse af PISA 2003 i den trykte dagspresse.* Ph.d.-afhandling, Institut for Kommunikation, Virksomhed og Informationsteknologier, RUC, 2007.

brud med det eksisterende folkeskoleforlig, og mange artikler handlede om politiske forhandlinger vedrørende regeringens handlingsplan.

Den kvantitative indholdsanalyse viser ensartethed i de temaer, medierne tager op, og den kvalitative analyse af forståelsesrammer viser en ensartethed i den måde, temaerne dækkes på. En tekstnær analyse af nyhedsdækningen påviser en ensartet retorik, et ensartet udvalg af genrer, et ensartet valg af kilder samt en ensartet udvælgelse af faktuelle informationer. Det betyder, at medierne i dette tilfælde præsenterer en næsten enslydende historie i et ensartet udvalg af genrer, ud fra de samme typer af kilder og vinkler. Den gennemgående forståelse i medierne er, at den danske folkeskole er "dumpet", og at danske elever klarer sig fagligt meget dårligt. For eksempel: "Danske elever dumper internationalt" (Ritzau telegram d. 6. dec. 2004), "Dumpekarakter til skolen" (Information 7. dec. 2004) og "Danmark er uhjælpeligt bagud blandt de nordiske lande" (Politiken d. 7. dec. 2004).

Medierne er ganske enige om katastrofesignaler vedrørende den danske folkeskole. Af PISA-rapporten fremgår det imidlertid, at danske elever klarer sig udmærket og ligger i midtergruppen af OECD-landene.[24] Mediebilledet af hvad rapporten har påvist, er altså ikke troværdigt i forhold til, hvad rapporten rent faktisk lægger vægt på.

Journalistiske idealer

PISA-undersøgelserne henter deres legitimitet i at være undersøgelser, der kan danne baggrund for saglig diskussion af politiske beslutninger. Der er jo tale om undersøgelser, som udføres af anerkendte forskere på anerkendte forskningsinstitutioner. Det betyder naturligvis ikke, at PISA-undersøgelserne kan betragtes som den eneste viden om folkeskolen. Som man spørger, får man bekendt svar, og her er det altså OECD, der spørger og får svar.

Et relevant journalistisk ideal – set fra såvel en liberal som en deliberativ demokratiforståelse – er derfor at undersøge spørgsmålene: Hvem spørger? Og hvorfor? Kan man stille andre spørgsmål? Det ligger i mediernes kritiske funktion. Den funktion blev kun i ganske lille omfang tilgodeset i de første uger efter offentliggørelsen af PISA 2003. Primært gennem et par artikler i dagbladet Information.

Et andet journalistisk ideal er, at medierne skal formidle information om væsentlige samfundsmæssige spørgsmål.[25] Det ligger både i den liberale og i den deliberative demokratiopfattelse, at der er behov for, at medierne giver en troværdig beskrivelse af rapportens indhold. I den sammenhæng er det interessant, at den kvantitative undersøgelse viser, at medierne samstemmende fokuserer på andre temaer end de temaer, der bliver undersøgt i rapporten.

Rapporten beskriver de danske elevers præstationer og de særlige forhold i den

24 Dagen efter mediernes første omtaler af PISA udsendte to PISA-forskere, Lena Lindenskov og Niels Egelund, en pressemeddelelse, hvori de "dumper" journalisterne for deres omtale af rapporten og forklarer, at rapporten ikke viser disse alarmerende forhold. Det bliver nævnt i enkelte medier, men det kommer ikke til at præge dækningen.

25 Dette ideal ses bl.a. udtrykt i *Betænkning om medierne i demokratiet*, 1996.

danske folkeskole. Den peger på, at nogle problemer kræver videre debat og handlinger. For det første at matematikkompetencerne er præget af kønsmæssige skævheder. For det andet at der er for mange rigtigt dårlige og for få rigtigt dygtige elever. Og endelig at den gennemsnitlige præstation blandt indvandrere ikke øges fra generation til generation.

Disse temaer fylder ikke meget i mediedækningen.[26] Mediedækningens temaer bliver i stedet de temaer, der knytter sig til regeringens handleplan. Selve sagen, dvs. PISA-rapporten og kritikken af PISA-rapporten, fylder væsentligt mindre end artikler om politiske styrkeforhold og forhandlingsforløb. Det er altså ikke sagen, men de strategiske forhandlinger vedrørende sagen, der får mest mediedækning.

Medierne som platform for interessevaretagelse

Mediedækningens stærke præg af interessevaretagelse ses også i en opgørelse over, hvem der får taleret i medierne. Det er først og fremmest politikere. Dernæst er det interesseorganisationer. I opgørelsen over fordelingen mellem redaktionelt stof og læserstof ses det, at journalisterne især giver plads til politikere og interesseorganisationer. "De berørte", dvs. skoleelever, lærere, forældre og skoleledere, kommer mestendels til orde i læserstoffet, men selvfølgelig også gennem deres interesseorganisationer.

En række interesseorganisationer markerer synspunkter i perioden. Men sjældent eksplicit argumenteret. Udover den mest direkte involverede interesseorganisation på området, Danmarks Lærerforening, markerer Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Industri, Kommunernes Landsforening, forældreorganisationen Skole og Samfund, Skolelevernes Organisation og Danmarks Skolelederforening sig i debatten. Der kommer også aktører til orde, som ikke repræsenterer interesseorganisationer, men alligevel repræsenterer interesser. Det gælder for eksempel Naturvidenskabeligt Fakultet på Københavns Universitet, der advokerer for mere naturvidenskabelig uddannelse.

PISA-rapporten bliver altså brugt som anledning til en del interessetilkendegivelser i nyhedsmedierne. De præsenterede synspunkter er ikke kun relateret til regeringens forslag. Flere af dem lægger sig så at sige i slipstrømmen af en aktuel medieinteresse for folkeskolen. Et eksempel er, at Jyske Vestkysten bringer en række læserindlæg om PISA, som alle er skrevet af lokale folketingskandidater (folketingsvalget var nært forestående). Medierne fungerede altså i høj grad som platform for politikere og interesseorganisationer.

Der bliver formidlet ganske få synspunkter – og stort set de samme synspunkter som fremgår af Undervisningsministeriets pressemeddelelse om PISA-rapporten. Medierne bliver derved formidlere af et ministerielt synspunkt snarere end facili-

26 I den kvantitative indholdsanalyse indgår artikler fra Berlingske Tidende, Politiken, Information, Jyllands-Posten, Urban, BT og Jydske Vestkysten samt artikler fra Ritzaus Bureau. Den periode, der dækkes, går fra offentliggørelsen d. 6. december frem til d. 22. december, hvor den journalistiske dækning fader ud. Det empiriske materiale for undersøgelsen udgør samtlige artikler i perioden, hvori søgeordet PISA-undersøgelse eller PISA-rapport indgår. Artiklerne er fundet via søgninger i InfoMedia.

tatorer af en offentlig deliberation. Denne ensartethed står i modsætning til et deliberativt demokrati-ideal, der fordrer, at mange vinkler, synspunkter og argumenter kommer i dialog. Og også til et liberalt demokratisyn, hvor medierne og offentligheden bør fungere som en kritisk instans i forhold til den statslige magt.

Jyllands-Posten: Argumentation for én påstand

Jeg vil i det følgende fremdrage Jyllands-Posten som det medie, hvis dækning mest markant udelukkende støtter op om ét udsagn, nemlig at PISA-rapporten peger på, at der skal være mere disciplin i folkeskolen.

Jyllands-Posten er det medie, som bringer mest stof om PISA-undersøgelsen, og PISA får plads som halvdelen af forsiden i Jyllands-Posten dagen efter offentliggørelse af rapporten, den 7. december. Overskriften er: ”Undersøgelse: Mere disciplin i skolerne”. Overskriften indikerer med brugen af et kolon, at det primære udsagn fra undersøgelsen er, at der er behov for mere disciplin i skolerne. Præcis dette udsagn fremgår faktisk ikke af rapporten. Rapporten nævner disciplin-problemer, men det tema behandles på halvanden side ud af rapportens i alt 268 sider. Man kan argumentere for, at disciplinmangel er en mere interessant journalistisk historie, end at der ikke er sket de store ændringer med hensyn til danske skoleelevers præstationer. Man kan dog også argumentere for, at overskriften er utroværdig, fordi den giver et andet indtryk af rapportens hovedkonklusion end den, rapporten selv fremhæver.

I manchetten uddybes, hvad disciplinen skal føre til:

> Disciplin skal være med til at forbedre danske resultater i internationale undersøgelser.

Hermed er præsenteret en løsning: mere disciplin, og der etableres en årsagssammenhæng:

> Disciplinen i danske skoler er for slap, og det går ud over den faglige kunnen.

Sammenhængen mellem slap disciplin og ringe faglige kundskaber understreges med brugen af en styrkemarkør: det er nemlig: ”et *klart* resultat”.

Resten af artiklen består af udtalelser fra politikere (både ministeren og uddannelsesordførere fra andre partier) PISA-forsker Niels Egelund samt forskellige interesseorganisationer: Kommunernes Landsforening, Danmarks Lærerforening (DLF), Skolelederforeningen under DLF samt Danske Skoleelever. Samtlige udtalelser understøtter påstanden om behovet for mere disciplin i folkeskolen.

Der er i alt tre linjer i artiklen, som giver faktuelle oplysninger om undersøgelsen: at PISA-undersøgelsen netop er offentliggjort, at undersøgelsen tester danske elevers færdigheder i matematik, naturfag, læsning og problemløsning, samt at Danmark er fjerdesidst i naturfag blandt OECD-landene.

Forsideartiklens klare budskab er altså, at der mangler disciplin i folkeskolen. Denne forståelse udbygges i den øvrige dækning af PISA i Jyllands-Posten samme dag. Dækningen består af en reportage fra fysikundervisning i en 8. klasse, to større

faktabokse samt to artikler, hvoraf den ene uddyber resultater fra PISA, og den anden omhandler politisk uenighed.

I faktaboksene bringes flere oplysninger om PISA-undersøgelsen. Dels eksempler på to opgaver fra PISA (der findes i rapporten), dels en rangliste over landenes præstationer i læsning, matematik og naturfag. I boksen angives med pile, at Danmark er dumpet ned ad ranglisten siden sidste undersøgelse. Det giver en overbevisende visuel demonstration af, at det går tilbage for Danmark.

Derudover beskrives meget kort nogle af resultaterne vedr. matematik, læsning, problemløsning og naturfag. Fx:

> Danske elever klarer sig dårligere i læsning end i 2000.
> Danmark har store vanskeligheder med at bryde den sociale arv.

Disse korte udsagn bygger alle på Ritzau-telegrammer, hvor de forudsætninger, de forskningsbaserede konklusioner bygger på, er udeladt. Andre undersøgelser af forskningsstof i medierne peger på samme tendens til, at medierne udelader forudsætninger for konklusioner.[27] Det ligger i nyhedsgenren. Man kan ikke forvente en en-til-en gengivelse af en forskningsrapport i et massemedie, men man kan forvente et troværdigt og loyalt referat af rapportens konklusioner.

Avismediet arbejder inden for en række genrekrav. Et af dem er, at avisoverskrifter skal være korte, og at de i sagens natur ikke kan være nuancerede. Overskrifter skal være skarpe og fange læserens interesse. Man kan vel sige, at det er en del af kontrakten for netop denne kommunikationsform: læseren ved godt, at overskrifter sætter ting på spidsen. Men spørgsmålet er, om det også er en del af kontrakten mellem avis og læser, at avisen er troværdig, hvis den fremstiller en detalje i en undersøgelse, som var den hovedkonklusionen? Her ser jeg en parallel til det retoriske begreb stråmand[28] som betegnelse for det at tillægge folk nogle standpunkter, de aldrig har fremsat. At en journalistisk dækning af en rapport fremhæver perifere konklusioner fra rapporten, som var de primære konklusioner, er en form for stråmand. Problemet med stråmænd set i et deliberativt lys er, at de vildleder offentligheden ved at tillægge personer – eller i dette tilfælde: en rapport – nogle standpunkter eller konklusioner, som de ikke har fremført. Hvis udsagn skifter farve, form og substans gennem den massemedierede proces, vil det være meget vanskeligt at have en åben deliberativ debat faciliteret af massemedierne.

Læser-identifikation som led i argumentation

Det er velkendte formidlingsmæssige virkemidler at give eksempler, at konkretisere, og meget gerne bringe mennesker af kød og blod ind i historien. Med en journalistisk term hedder det "læser-identifikation". Dette virkemiddel bruges flittigt i dækningen af PISA. Det ses for eksempel i Jyllands-Postens reportage, som starter med fysikundervisning i en 8. klasse og fortsætter på lærerværelset. Reportagen be-

27 Se fx Fenton, Natalie; Bryman, Alan; Deacon, David med Birminghan, Peter. *Mediating Social Science*. Thousand Oaks: SAGE. 1998.

28 Kock, Christian. "Kan man opstille adfærdsregler for offentlig debat?".

skriver en udisciplineret 8. klasse, hvor eleverne ikke tager notits af læreren, Pernille:

> … en mindre lydbølge af teenagefnis … Og snakket bliver der også i dag. Eller rettere sunget, klappet i hænderne og råbt sporadisk efter sidemanden, så Pernille må gentage sine beskeder igen og igen.

Læreren, Pernille, beskrives som en "28-årig" lærer, der "konstant balancerer mellem en venlig og bestemt tone". Ved at nævne alderen, som i princippet er en irrelevant oplysning i forhold til hendes funktion som lærer, henledes opmærksomheden på, at hun er ung og ikke kan have mange års erfaring som lærer. Manglen på disciplin og seriøsitet er faktisk allerede slået an på forsiden med et billede af Pernille foran tavlen og en billedtekst, der fortæller, at eleverne spontant synger den kendte børnesang "Fy, fy, skamme …". Sangens omkvæd ikke blot citeres, men fremhæves i en lille overskrift. Det er ellers ikke normal praksis at anvende overskrifter i billedtekster.

Reportagen fortsætter på lærerværelset, hvor forskellige lærere citeres for at mene, at test er en dårlig ide, og at børnene lærer præcis, hvad de skal i forhold til folkeskolens formålsparagraf, nemlig "at tænke selv, at arbejde i netværk og have empati med andre mennesker …". Holdningen blandt lærerne er, at test blot vil ødelægge elevernes interesse for faget. På den anden side citeres eleverne for gerne at ville have flere tests og mere disciplin. Og for at mene at fysik er mere kedeligt end de andre fag. Deres interesse for faget er åbenbart ikke så stor, som deres lærere tror. Således fremstår lærernes udsagn utroværdige: Reportagen viser en undervisning, der ikke fungerer, fordi børnene er udisciplinerede. Eleverne citeres for at efterlyse mere disciplin og flere test – stik modsat hvad lærerne giver udtryk for. Så lærerne er tilsyneladende ude af stand til at se, hvad der foregår lige for øjnene af dem. I betragtning af at deres profession er at lære eleverne fysik, fremstår de som inkompetente ved slet ingen føling at have med elevernes behov for disciplin eller for elevernes opfattelse af faget.

Reportagen kommer i denne sammenhæng til at fremstå som en 'virkelighedsskildring' af det problem, forsidehistorien fortæller, at forskningen har påvist. Beskrivelsen af en undervisningssituation, hvor eleverne ikke tager undervisningen seriøst, anskueliggør og levendegør den forskningsmæssige pointe om, at manglende disciplin giver dårlige faglige resultater. Det er den journalistiske "Show, don't tell", der her sætter mennesker og konkrete oplevelser i spil som argument for mere disciplin og flere test i skolen.

Ét synspunkt, ingen argumentation

Set under ét har Jyllands-Posten altså denne første dag en forsidehistorie, hvor nyheden er, at forskningen har påvist dårlig disciplin som årsag til dårlige skolepræstationer i Danmark. Alvoren i problemet beskrives i artiklen inde i bladet, hvor en væsentlig interesseorganisation, Dansk Industri, udtrykker sin bekymring. Dokumentationen for problemet findes i faktabokse med angivelse af talmateriale fra undersøgelsen, hvor Danmark er placeret langt nede på en rangliste, endda læn-

gere nede end sidste undersøgelse. Enkelte konklusioner fra rapporten udtrykkes i kort form som statements om dårlige resultater i den danske folkeskole, og endelig bringes reportagen som den konkrete, den oplevede, beskrivelse af problemet.

De journalistiske genrer, reportage og interview, bidrager her både til at gøre problematikken konkret og vedkommende og til at argumentere for problemstillingens relevans og 'sandhed'. Reportagen kan dels betragtes som en måde at eksemplificere (eller formidle) et problem – eller et forskningsresultat – på, dels som et argument for at disciplin er et problem 'ude i virkeligheden'. Udtalelserne viser, at vigtige interessenter i samfundet anser dette problem for vigtigt. Set i sammenhæng udgør artiklerne en samlet argumentation for, at disciplinen i danske skoler skal strammes kraftigt op.

Det interessante spørgsmål ud fra en deliberativ betragtning er, om en sådan dækning giver mediebrugerne/borgerne en platform for en deliberativ samfundsmæssig kommunikation. I hvilket omfang kan Jyllands-Postens dækning af PISA 2003 fungere som et grundlag for en videre deliberativ debat?

PISA-rapporten kan betragtes som et udsagn. Et udsagn om folkeskolens tilstand, som fremsættes foranlediget af en bestemt aktør, OECD. Udsagnet bygger på specifikke empiriske undersøgelser, specifikke teoretiske grundlag og belyser specifikke spørgsmål vedrørende folkeskolen. Jyllands-Posten dækning er ikke troværdig over for det udsagn, rapporten fremsætter. Den er heller ikke kritisk undersøgende i forhold til forudsætningerne for udsagnet. Og den gør intet forsøg på "controversia", dvs. ingen forsøg på at finde modargumenter, modsatte synspunkter. Tværtimod er samtlige artikler bygget op som støtte for det ene synspunkt, at de danske skoleelever er fagligt langt bagud i forhold til andre lande, og at det skyldes mangel på disciplin.

Det interessante er ikke, om en enkelt nyhedsartikel i en enkelt avis giver et troværdigt billede af rapportens konklusioner. Det interessante i forhold til et deliberativt – og retorisk – ideal om at præsentere synspunkter og argumenter med henblik på at kunne veje dem i forhold til hinanden er, at samtlige af Jyllands-Postens artikler om PISA den dag kan ses som en samlet argumentation for, at disciplin er et stort problem i folkeskolen.

Det er vigtigt at bemærke, at Jyllands-Postens dækning af PISA-undersøgelsen ikke adskiller sig markant fra de øvrige nyhedsmediers dækning. Samtlige medier fortæller stort set den samme historie: PISA har dokumenteret, at danske skoleelever "dumper" i forhold til andre lande, og at mangel på disciplin er en væsentlig del af årsagen. Medierne fortæller videre, at der nu er et politisk slagsmål om løsningerne på problemet, nemlig test med mere. Forskellige medier bruger de samme genre-typer, de samme kilde-typer etc. til at fortælle stort set den samme historie. Ensartetheden i mediedækningen er markant.

BT som delvis mønsterbryder

Forventningerne til saglig information om undersøgelser i frokostavisen BT er næppe høje. BT's dækning er da heller ikke spor omfattende, men faktisk ligger BT i sin

dækning tættere på rapportens indhold, end de store seriøse morgenaviser gør og kan således betegnes som mere troværdig.

BT's hovedartikel fokuserer på de økonomiske forskelle i samfundet med overskriften:

> Rige folks børn er klogere.
> Danske skoler har svært ved at bryde den sociale arv

I manchetten angives en årsag til, at der kan påvises en sammenhæng mellem sociale forskelle og skolepræstationer: "Danske skoler har svært ved at bryde den sociale arv". Hermed udpeges problemet også: det er den sociale arv. Det er opgaven med at bryde den sociale arv, skolerne ikke magter, og derfor fremstår "rige folks børn klogere". Her præsenteres altså en helt anden forståelse af problemet end i de øvrige aviser.

BT's artikel har to afsnit i brødteksten. Det første afsnit har fokus på, hvad PISA-undersøgelsen viser om den sociale arv. Afsnittet indledes med en omskrivning af et gammelt mundheld: "Fortæl mig, hvem dine forældre er, og jeg skal fortælle, hvordan du klarer dig i skolen."

Afsnittet fortsætter med at erkende, at det er "lidt firkantet sagt". Desuden bliver det beskrevet som "et af resultaterne" af PISA. På den måde bliver det vægtet som et blandt flere resultater af en undersøgelse. Der tages altså her nogle forbehold, som muligvis ikke får den store betydning for læseren, men som er bemærkelsesværdige, fordi de ikke tages i de store seriøse dagblade. BT demonstrerer her, at forskning kan præsenteres med relevante forbehold for sandhedsværdien af forskningen og samtidig være formuleret kort, klart og let læseligt.

PISA-undersøgelsens hovedformål præsenteres som måling af elevernes kompetencer i en række lande. Efter således at have præsenteret sammenhængen, vender artiklen tilbage til det resultat, som BT har valgt at fremhæve, nemlig spørgsmålet om den sociale arv. Det gør avisen ved at helt konkret at beskrive, hvordan resultatet er opnået: Eleverne har besvaret spørgeskema om hjemlige og skolemæssige forhold, og disse er så sammenlignet med de faglige resultater. Artiklens andet afsnit har fokus på undersøgelsens øvrige resultater. Det sker ved at beskrive et udvalg af resultaterne i stikordsagtig form, hvor de får en enkelt sætning hver.

Det er bemærkelsesværdigt, at denne artikel formentlig er den artikel i hele undersøgelsesperioden, der giver flest faktuelle oplysninger om PISA-undersøgelsen. Det er ganske vist ikke rapportens hovedkonklusion, at "rige folks børn er klogere", men den negative sociale arv er dog blandt de temaer, rapporten fremhæver i konklusionsafsnittet. Og artiklen beskriver væsentligt flere aspekter fra rapporten end Jyllands-Posten – trods Jyllands-Postens kvantitativt set væsentlig større dækning.

Hvem sætter mediedagsordenen?

Den måde, medierne tematiserer PISA-rapporten på, ligger tæt på forståelsen fra ministeriets pressemeddelelse, nemlig at Danmark klarer sig dårligt, og at der er

brug for radikale ændringer i folkeskolen i form af bl.a. test og evalueringer. Medierne fokuserer på de løsningsforslag, som regeringen peger på, og formidler hermed den politiske dagsorden. Ikke bare ved at fokusere på de politiske diskussioner om regeringens forslag, men også ved at bringe artikler der illustrerer de problemer, regeringen peger på. Medierne formidler professionelt – og næsten enstemmigt – magthavernes forståelsesramme. Det er ikke en mediedækning, der svarer til en liberal demokratiforståelse. Der er ingen vagthund, der forholder sig kritisk til, hvilke interesser staten forfægter i medierne.

Det interessante ved mediedækningen er ikke bare, at den politiske dagsorden blev afgørende for mediedækningens temaer, men lige så meget de mere kvalitative kendetegn ved dækningen. Her viser analysen af mediernes forståelsesrammer, at den forståelse af PISA-rapporten og hvad den viser om den danske folkeskole, som lå i ministeriets pressemeddelelse videreføres i Ritzaus telegrammer og igen i samtlige større dagblade.

Mediernes øvrige vinkler kan oftest spores tilbage til Ritzau. Selvom artiklen ikke er en Ritzau-artikel, anvender den ofte samme vinkel som Ritzau, evt. med egne nye kilder. De faktuelle oplysninger om undersøgelsen er også mestendels fra Ritzau, som igen har dem fra Undervisningsministeriets pressemateriale. Det er derfor centralt for denne del af mediedækningen, hvilket pressemateriale der udarbejdes.[29]

Generelt er mediedækningen fokuseret på det handlingsorienterede, fx ændringer i læreruddannelsen og indførelse af test. De løsninger, der tages op i medierne, svarer ikke specielt godt til de problemer, rapporten peger på. De harmonerer bedre med de forhandlingspunkter, som Undervisningsministeriet har taget op i forhold til parterne på folkeskoleområdet. Forud for PISA-rapporten havde OECD nemlig udarbejdet et såkaldt uddannelsesreview med 35 anbefalinger til den danske folkeskole.[30] Disse anbefalinger blev kategoriseret af Undervisningsministeriet som seks brede temaer, og disse temaer blev der arbejdet med i arbejdsgrupper med repræsentanter for Undervisningsministeriet, Kommunernes Landsforening, Danmarks Lærerforening, Danmarks Skolelederforening, Forældreorganisationen Skole og Samfund samt Børne- og Kulturchefforeningen. Temaerne var: indlæringsstandarder (evaluering af elevpræstationer og skoleeffektivitet), skolelederens rolle og kompetencer, grund- og efteruddannelse af lærere, den kollektive overenskomst der fastsætter lærernes opgaver og timetal, muligheder for to-sprogede elever og elever med behov for specialundervisning, andre nødvendige initiativer.

Medierne fungerer muligvis som en undersøgelses-kontekst, som Habermas[31] ville sige det, men det er løsninger, der undersøges, ikke problemstillinger. Det er naturligvis heller ikke mediernes opgave at fungere som en akademisk undersøgelse af problemstillinger. Den offentlige samtale må nødvendigvis fokusere på det poli-

29 I mediedækningen af PISA 2000 var såvel pressemateriale som pressedækning mere orienteret mod selve undersøgelsen og mindre mod politiske forhandlinger. Men en del af de samme temaer (disciplin, læreruddannelse og test) er dog til stede både i dækningen af PISA 2000 og PISA 2003.

30 Østergaard, Jørn. "Set fra sidelinjen – OECD-review af den danske grundskole". I: Undervisningsministeriets tidsskrift *Uddannelse*, nr. 6, juni 2004.

31 Habermas, Jürgen. *Between Facts and Norms.*

tiske og det handlingsorienterede niveau, hvis den skal være en del af grundlaget for politiske handlinger. Ud fra et deliberativt synspunkt kan man dog argumentere for, at det handlingsorienterede niveau ikke blot undersøges ved at stille uenige aktører/interessenter op overfor hinanden, men også ved at konfrontere argumenter med modargumenter. Divergerende synspunkter skal ikke blot repræsenteres, men i dialog.

Medierne som selvstændig politisk institution

Som nævnt peger analysen af PISA-dækningen på, at mediedækningen var præget af mange interessetilkendegivelser, men ingen undersøgelse af argumenter eller dialog mellem synspunkter. Og frem for alt var den præget af ensartethed. Denne tendens til ensartethed i mediedækningen af en nyhed er ikke enestående. Det påpeges bl.a. af den amerikanske medieforsker Timothy Cook,[32] som er en af teoretikerne bag forståelsen af medierne som en selvstændig politisk institution.

Cook pointerer, at der er forskel på at se medierne som organisationer og som institution. Hvis medierne anskues som en række af organisationer, overser man deres politiske magt. For hvis medierne som forskellige organisationer har forskellige forståelser af nyheder og forskellige måder at henvende sig til offentligheden på, repræsenterer de ikke en politisk magt. Det er netop i ensartetheden, i det at medierne i praksis arbejder på nogenlunde ens måder og producerer nogenlunde det samme indhold, at medierne repræsenterer en politisk magt,[33] en politisk institution.

Cook peger på et tæt samarbejdende netværk mellem myndigheder og politikere på den ene side og medier på den anden – fx presselogerne i de parlamentariske institutioner samt det at medierne har et stærkt indholdsmæssigt fokus på initiativer netop fra officiel side. Der er dog ikke tale om et ensidigt forhold:

> The authority of officials, as represented in the news, depends, in no small part, on the ability and willingness of those political actors to fit their activities to the production values of the news.[34]

Denne konklusion følger Cook op i sit efterord til andenudgaven af bogen i 2005. Her skriver han, at nyhedsmedierne er en integreret del af den offentlige styring på to måder. Dels i kraft af nyhedsmediernes indflydelse på den politik-skabende proces, dels i kraft af den måde officielle aktører inkorporerer medierne i deres handlinger for at opnå politiske mål. Det bliver derfor sværere og sværere at adskille nyhedsproduktion fra politikdannelse.[35]

For Cook ligger det centrale spørgsmål imidlertid ikke i, at dette "samarbejde", denne gensidige afhængighed, eksisterer, men i præmisserne for dette gensidige engagement, ikke mindst i ensartetheden i det samlede udbud af nyheder:

32 Cook, Timothy E. *Governing With the News. The News Media as a Political Institution.* Chicago and London: The University of Chicago Press, 2005.
33 Ibid, side 64.
34 Ibid, side 111.
35 Ibid, side 196.

> … this kind of coverage is not troubling unless and until it is widely reproduced in one news outlet after another. Perhaps it is too much to ask for any news organisation to represent accurately the full diversity of options and range of opinions in a policy debate, and to do so in a way that engages a public that often has other things to do besides pay close attention to politics. Instead, we can aim at a more realistic possibility by shifting our examination away from the performance of individual news outlets to the news media system as a whole.[36]

Det er nyhedsværdiernes dominans, der giver denne ensartethed i dækningen, og nyhedsværdier sikrer ikke nuanceret debat eller deliberation i forhold til at inkludere borgernes synspunkter eller at beskytte offentlige interesser. Nyhedsværdierne peger ikke i retning af "controversia".

Cook slutter sit efterord med forhåbningen om at "meningspressen" kunne vende tilbage. Diversiteten i mediedækningen ville være større, mener Cook, hvis de enkelte medier bestræbte sig på at skabe nyheder baseret på politiske værdier frem for på nyhedsværdier. Det ville betyde repræsentation af flere forskellige synspunkter, og diskussionerne af mediernes indhold ville ikke handle om, hvorvidt det enkelte medie var alsidigt i sin dækning, men om hvorvidt der fandtes et medie med ideologisk modvægt.[37]

Den danske nyhedsinstitution

Cook konkluderer altså, at institutionaliseringen af nyhedsmedierne fører til ensartethed. Ove Kaj Pedersen m.fl.[38] når i en analyse af den danske politiske journalistik derimod til den konklusion, at udviklingen mod mediernes selvstændiggørelse betyder mere pluralisme og på flere måder en demokratisering af samfundet.

Pedersen beskriver specifikt, hvordan medierne i Danmark gradvist er blevet mere og mere selvstændige politiske institutioner.[39] Og han mener, at dette betyder en demokratisering af medierne, selvom han stadig ser væsentlige demokratiske udfordringer i den aktuelle situation. Den demokrati-optimistiske konklusion drager han på baggrund af det, han betegner som tre autoritative konventioner om, hvad der bør ligge i den parlamentariske styreform.

For det første identitet. Her peger Pedersen på den store ensartethed i den nationale mediedækning, og at politiske nyheder præsenteres med nationale briller, dvs. gennem brugen af nationale politikere, og at medierne derved skaber grundlag for national identitet.

36 Ibid, side 208.

37 I denne sammenhæng diskuterer Cook betingelserne for deliberation. Han skriver, at deliberation forudsætter et vist mål af fælles præmisser og forståelser, og at konfrontation med for mange synspunkter gør folk ambivalente og mindre villige til at deltage i debatter. At der er problematiske sider ved det deliberative ideal påpeges også af Peter Dahlgren. Hans bekymring går på, at rationaliteten kan stå hindrende i vejen for engagementet i den offentlige debat og det politiske liv.

38 Pedersen, Ove Kaj. *Politisk journalistik*. Århus: Forlaget Ajour, 2000.

39 Pedersen, Ove Kaj. "Den demokratiske mellemtid". I: *Politisk journalistik*. Århus: Forlaget Ajour, 2000.

For det andet pluralisme. Her lægger Pedersen vægt på, at nyhederne er eksplicit politiske, og at der derfor er mange flere "der inviteres ind som deltagere i den politiske nyhed"[40]. Pluralismen ligger også i konkurrencemomentet: Mediernes konkurrence om at levere dagens politiske nyhed og konkurrencen om indflydelse på den politiske dagsorden.

For det tredje deliberation. Her peges for det første på dialogjournalistikken, dvs. det at journalisten ikke så meget refererer begivenheder og synspunkter, men i stedet fungerer som mødeleder, der bringer citater i dialog med hinanden.[41] For det andet at aviserne er åbnet for læserdebat, og for det tredje at den almindelige borger er blevet en væsentlig og højt prioriteret kilde i nyhedsdækningen.

I mediedækningen af PISA er der da også mange aktører, både politikere, forskere samt aftagere og brugere af folkeskolen. Men analysen viser, at selvom der kom mange aktører til orde, understøttede de stort set den samme grundlæggende forståelse af, hvad PISA rapporten konkluderede, og hvad der så skulle ske. Nemlig den forståelse som lå i pressematerialet fra Undervisningsministeriet. Mange aktører betød altså i dette tilfælde, at mange sagde det samme, men det betød ikke en pluralitet af synspunkter og argumenter i offentligheden. At præsentere synspunkter er ikke det samme som at præsentere *forskellige* synspunkter og bringe dem i dialog, at modstille dem og undersøge dem. Der er stadig langt til controversia!

Hvis de deliberative elementer i demokratiet anses for vigtige, er læserdebat og åbenhed for flere kilder i mediedækningen ikke i sig selv tilstrækkeligt. Deliberation handler også om argumentation, og om hvordan synspunkter fremføres.

Idealer og praksis

Man kan sige, at mediernes dækning af PISA-rapporten har gjort PISA til et emne, der kunne tales politisk og handlingsorienteret om. Man kan argumentere for, at medierne her blev vigtige redskaber i et liberalt demokrati, hvor politik forstås som forhandling – og hvor vægten ligger på at skabe tilslutning til sine synspunkter.

Temaerne for den politiske "samtale" blev imidlertid defineret af regeringens handlingsforslag. Og politiske synspunkter kom aldrig i dialog. De politiske synspunkter blev derimod til statements, der aldrig blev undersøgt, fx i forhold til deres argumentation. De blev heller aldrig holdt op mod hinanden som argumentationer, der kan prøves i forhold til hinanden. Joshua Cohens forestilling om afprøvning af argumenter blev aldrig en del af mediedækningen. Mediernes fokus var på magtforholdene mellem de forskellige synspunkter, på hvor stærke forhandlingspositioner de enkelte politikere var i. Det er en afbigt i forhold til et deliberativt ideal om at veje argumenter i forhold til hinanden og kvalificere beslutninger, viden og synspunkter ad argumentationens vej.

I den forstand har medierne altså ikke bidraget konstruktivt til en deliberativ proces. Men der er muligvis flere deliberative elementer i en senere fase af dækning-

40 Ibid, side 314.

41 Pedersen, Ove Kaj og Horst, Maja. "Dialogjournalistikken". I: Ove Kaj Pedersen m.fl.: *Politisk journalistik*, side 169.

gen, hvor læserbidragene tager til i omfang. Der kan også ses et brud med den dominerende forståelsesramme, når man undersøger dækningen i andre mere specialiserede medier som fx Mandag Morgen og Lærerforeningens medier.[42] Konklusionen på analysen af PISA-dækningen er derfor ikke, at der ikke findes deliberative elementer i den danske offentlighed – selvom de er svære at få øje på i netop denne case. Konklusionen er snarere, at i det omfang medierne kan betegnes som en selvstændig politisk institution er de ikke et oplagt forum for realisering af væsentlige deliberative elementer i offentligheden. Måske ligger de deliberative muligheder i højere grad i det stadigt stigende udbud af medier og del-offentligheder, hvor medieudviklingen giver gode muligheder for at etablere mange mindre fora, bl.a. på internettet eller i andre mindre institutionaliserede medier?

I denne artikel har jeg forsøgt at illustrere, hvordan medieforskningens diskussioner om mediernes betydning for og indflydelse på demokratiet, kan præciseres og konkretiseres gennem retoriske begreber. Demokratiforståelser knytter sig til forskellige forståelser af, hvordan den samfundsmæssige kommunikation kan og bør foregå. I den deliberative forståelse af demokrati er samtalen meget væsentlig, og her kan retorikken konkretisere, hvilke kvalitative krav til kommunikationen der understøtter deliberative processer.

I det tilfælde, jeg har beskrevet og diskuteret her, nemlig mediedækningen af PISA 2003, har jeg peget på, at den massemedierede kommunikation var langt mere præget af interessevaretagelse og forfægtelse af synspunkter end af belysning af sagen. Mediedækningen tilgodeså nogle (men langt fra alle) liberale demokratiske aspekter, mens centrale deliberative elementer ikke blev tilgodeset.

Hvor Christian Kock[43] foreslår et sæt adfærdsregler for den offentlige debat på baggrund af deliberative idealer og retoriske begreber, foreslår jeg større gensidig inspiration mellem medieforskning og retorik. Jeg har her givet et bud på sammentænkning af en konkret medieanalyse med retoriske begreber og en ekspliciteret demokratiforståelse. Perspektivet ved i højere grad at anvende retoriske begreber i medieanalyser, der forholder sig til demokratiske aspekter af mediedækningen, er at kunne forbinde demokratiske og kommunikative idealer med konkret kommunikativ praksis. Det kan på længere sigt give inspiration til at gentænke og reformulere journalistiske idealer.

42 Kristiansen, Bente. *Forskningsbaseret viden i massemedierne.*
43 Kock, Christian. ”Kan man opstille adfærdsregler for offentlig debat?”.

Litteratur

Albæk, Erik. *Eksperter kan være gode nok, men … Om fagkundskabens vilkår i dansk politik.* Aarhus, Aarhus Universitetsforlag, 2004.

Cohen, Joshua. "Deliberation and Democratic Legitimacy". I: Bohman, James and Rehg, Wiliam (red.). *Deliberative Democracy*, Cambridge, MA: The MIT Press, 1997.

Cook, Timothy E. *Governing With the News. The News Media as a Political Institution.* Chicago and London: The University of Chicago Press, 2005.

Curran, James og Gurevitch, Michael. *Mass Media and Society*. Arnold, London/New York: Oxford University Press, 2000.

Curran, James. *Media and Power*. New York: Routledge, 2002.

Eide, Martin (red.). *Til dagsorden! Journalistikk, makt og demokrati.* Magt- og demokratiudredningen, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, 2004.

Dahlgren, Peter. Civic participation and practices: Beyond 'deliberative democracy'. I: Carpentier, Nico et al. (eds.). *Researching media, democracy and participation: The intellectual work of the 2006 European Media and Communcation Doctoral School.* Tartu: Tartu University Press. 2006.

Entman, Robert M. "Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm". I: *Journal of Communication* 43(4), Autumn, 1993.

Eriksen, Erik Oddvar og Weigård, Jarl. *Kommunikativ handling og deliberativt demokrati.* Bergen: Fagbokforlaget, 1999.

Fenton, Natalie; Bryman, Alan; Deacon, David med Birmingham, Peter. *Mediating Social Science*. Thousand Oaks: SAGE. 1998.

Habermas, Jürgen. *Between Facts and Norms*. Cambridge: Polity Press, 1996.

Held, David. *Models of Democracy*, 2nd ed. Cambridge: Polity Press, 2003.

Hjarvard, Stig. *Nyhedsmediernes rolle i det politiske demokrati.* Statsministeriet: Statsministeriets Medieudvalg, 1995.

Hjarvard, Stig; Kristensen, Nete Nørgaard og Ørsten, Mark. *Mediernes dækning af invasionen i Irak 2003,* Modinet working paper no. 13. Copenhagen: Copenhagen University, 2004.

Hauser, Gerard A.; Benoit-Barne, Chantal. "Reflections on Rhetoric, Deliberative Democracy, Civil Society, and Trust". I: *Rhetoric & Public Affairs*, Vol. 5, no. 2, 2002, p. 261-275.

Koch, Hal. *Hvad er demokrati?* København: Gyldendal, 2005, 5. udgave, 4. oplag

Kock, Christian (red.). *Forstå verden.* København: Forlaget Samfundslitteratur, 2002

Kock, Christian. "Kan man opstille adfærdsregler for offentlig debat?" i: *MedieKultur* nr. 44, 2008.

Kristiansen, Bente. *Forskningsbaseret viden i massemedierne – et bidrag til demokratiet? En analyse af PISA 2003 i den trykte dagspresse.* Ph.d.-afhandling, Institut for Kommunikation, Virksomhed og Informationsteknologier, RUC, 2007

Loftager, Jørn. *Politisk offentlighed og demokrati i Danmark.* Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2004.

Lund, Anker Brink og Horst, Maja. *Den offentlige debat – mål, middel eller mantra.* København: Fremad, 1999.

Lund, Anker Brink (red.) *Først med det sidste – en nyhedsuge i Danmark.* Århus: Forlaget Ajour, 2000.

Lund, Anker Brink. *Den redigerende magt – nyhedsinstitutionens politiske indflydelse.* Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2002.

McCombs, Maxwell. *Setting the agenda – the mass media and public opinion.* Cambridge: Polity Press, 2004.

Medieudvalget. *Betænkning om medierne i demokratiet.* København: Statsministeriet. Juni 1996.

Mejding, Jan (red.) *PISA 2003 – Danske unge i en international sammenligning.* København: Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag, 2004.

Pedersen, Ove Kaj m.fl. *Politisk journalistik.* Århus: Forlaget Ajour, 2000.

Pedersen, Ove Kaj. "Den demokratiske mellemtid". I: *Politisk journalistik.* Århus: Forlaget Ajour, 2000.

Pedersen, Ove Kaj og Horst, Maja. "Dialogjournalistikken". I: Ove Kaj Pedersen m.fl.: *Politisk journalistik.* Aarhus: Forlaget Ajour. 2000.

Ross, Alf. *Hvorfor demokrati?* København: Nyt Nordisk Forlag, 1999, 2. udgave, 2. oplag
Scammel, Margaret og Semetko, Holli (red.). *The Media, Journalism and Democracy*. Aldershot: Ashgate/Datmouth Publishing Company, 2000.
Strömbäck, Jesper. "In Search of a Standard: Four models of democracy and their normative implications for journalism." I: *Journalism Studies*, Vol. 6, no. 3, side
Ørsten, Mark. "Nyhedsinstitutionen: Et ny-institutionelt perspektiv på den medierede politiske kommunikation". I: *Økonomi & Politik*, 78(3), 13-28, 2005
Østergaard, Jørn. "Set fra sidelinjen – OECD-review af den danske grundskole". I: Undervisningsministeriets tidsskrift *Uddannelse*, nr. 6, juni 2004.
Eget interview med Joshua Cohen, Massachusetts Institute of Technology, Boston maj 2004.